

מאוצרות הפרשה

ולו הקטנה ביותר, היא נורא ואיום. שמעתי פעם על מורה בבית הספר, שבתחילת שנה, כשהיתה מקבלת כתה חדשה, היא לא היתה מעונינת לדעת מראש מי בת טובה ומי חלשה, אצלה כולם היו אהובים. הדבר היחיד שרצתה לדעת מראש הוא: מי יתומה... על אותו משקל הוא רצה לבאר את הפסוק שלנו: הגמרא (יומא לט.) אומרת: "והתקדשתם והייתם קדושים, אדם מקדש עצמו מעט – מקדשים אותו הרבה, מלמטה – מקדשים אותו מלמעלה, בעולם הזה – מקדשים אותו לעולם הבא". זהו שאומר הכתוב: "ואנשי קדש תהיון לי" – מבקשים ממך לקדש את עצמך מעט, אפילו במשהו קטן, ואת השאר הקב"ה כבר ישלים.

אמנם בפרשה הקודמת כתוב (יטו): "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", שם לא כתוב "תהיון", משום ששם מדובר על מה שהקב"ה משיפע עלינו. כשהוא משיפע עלינו זהו שפע גדול. הפסוק אצלינו מדבר על מה שדורשים מאתנו, ומאתנו דורשים לקדש את עצמנו במעט. פתחו לי פתח כחודו של מחט. (רבי אליהו דיסקין שליט"א, דורש טוב)

ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו (כג, ל)

יש לבאר את פשר הסמיכות של שני חלקי הפסוק – "ואנשי קדש תהיון לי" ו"בשר בשדה טרפה לא תאכלו". סיפר לי רבי בן ציון קוק שליט"א, שהוא שאל את מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אודות כשרותו של איזשהו אוכל של תינוקות. הרב אלישיב השיב לו שיש הרבה קולות שמתירות את האוכל הזה כאכילה, אבל אם אתה רוצה שהילד שלך יבין תוספות – אל תיקח סיכונים. אל תשחק עם מאכלות אסורות! על פי זה נבין את סמיכות הכתובים. אומרת לנו התורה: אם אתם רוצים להיות אנשי קדש – עליכם להזהר ממאכלות אסורים. ה"מסלת ישרים" כתב, שמי שרוצה להיות בעל נפש, צריך לשמור את עצמו מלאכול מאכל שהיתה עליו איזושהי שאלה על כשרותו, ואפילו היתה זו שאלה של אחד מאלף של מאכלות אסורים. (שם)

ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר (כד, יח) פרש רש"י: "ענן זה כמין עשן הוא, ועשה לו הקב"ה למשה שביל בתוכו". הקשה רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל: מה באה התורה ללמדנו בזאת? למאי נפקא מינה מה היה, ואיך בדיוק, משה עלה אל ההר? מה שחשוב הוא שמושה הגיע באותו יום לשיא השיאים שלו! הוא עולה להר, הקב"ה מלמד אותו את התורה והוא הופך להיות כמו מלאך, שאינו זקוק לאכילה ושתייה. אין דרגה גבוהה יותר מהדרגה הזאת שמושה הגיע אליה! זהו, לכאורה, העיקר. העובדה שהיתה הפרעה קטנה בדרך, ומשה נתקל בעשן בעליתו להר, והקב"ה היה צריך לעשות לו שביל בתוכו, מעלה ואינה מורידה. מדוע התורה מספרת לנו על כך? הוא ביאר, כי התורה באה ללמדנו יסוד גדול וחשוב: איך עולים להר סיני, איך עולים ומתעלים ברוחניות? – רק על ידי שיש ענן שמפריע בדרך! רק כשיש נסיונות וקשיים, ואדם אינו נבהל ואינו נרתע מהם אלא משנס מתניו להתגבר עליהם. כשמושה נוכח לראות את ההפרעה העומדת בדרכו – מה הוא עשה? "ויבא משה בתוך הענן!" הוא לא נרתע מפניו אלא נכנס בתוכו! כשאדם מוכן להלחם, ועושה את כל מה שיש לאל ידו לעשות – הוא זוכה לסייעתא דשמיא, והקב"ה עושה לו שביל בתוך הענן, כדי שיוכל לעבור. מי מאתנו אינו רוצה לעלות אל ההר? אך זאת עלינו לדעת: בדרך אל ההר יש ענן. יש עשן. יש קשיים, הפרעות. מה העצה? "ויבא משה בתוך הענן!" (רבי גואל אלקריף שליט"א, נאה דורש)

ואלה המשפטים (כא, א)

רבי אהרן טויסיג שליט"א עומד על סדר פרשיות השובבי"ם המסתימות בפרשתנו, ומוציא מכך לקח חשוב: בפרשת שמות מובאות הצרות הרבות שסבלו עם ישראל במצרים. בפרשת וארא מובאות המכות שנחתו על המצרים. בפרשת בא מובאות עוד מקצת מן המכות. בפרשת בשלח יש את קריעת ים סוף ועוד מעט מצוות, ואלו פרשיות יתרו ומשפטים מלאות במצוות. מדוע השתנו שתי הפרשיות האחרונות מכל הפרשיות שבסדר השובבי"ם?

הדבר יובן על פי סיפור מפורסם: יהודי חיבר ספר ובו מאה עצות כיצד לנצח את היצר הרע. הוא בא לבקש הסכמה עליו מהאדמו"ר ה"חידושי הרי"ם" מגור זצ"ל. "אתן לך עצה אחת שטובה יותר מכל העצות שאתה מזכיר בספרך", אמר האדמו"ר. "על כל מאה העצות שלך, יש ליצר הרע מאה עצות כנגדן, וזלת עצה אחת שכנגדה אין לו כל דרך להתמודד: אם אדם יושב ולומד גמרא עם רש"י ותוספות, כנגד זה אין ליצר הרע כל עצה!" האדם מנסה לתקן את חטאיו בימי השובבי"ם בתעניות ובסגופים. אמנם זה טוב ויפה, אך אז באות שתי הפרשיות האחרונות של ימי השובבי"ם, המלאות מצוות ורומזות לו: אם אתה רוצה לשבור את היצר שלך, הדרך לעשות זאת היא על ידי: "יתרו ומשפטים" – באמצעות קבלת על מלכות שמים ועול תורה,

ניתן לנצח את היצר! (רבי גואל אלקריף שליט"א, נאה דורש)

והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני (כב, כו) מה הכונה "ושמעתי כי חנון אני"? נראה, לבאר, שעל כל חטא שאדם עושה, מתעורר עליו משפט בשמים. מדת הדין תובעת להעניש אותו ומדת הרחמים אומרת להאריך אף ולהמתין שיחזור בתשובה, או לכל הפחות שהעונש לא יהיה בכל תוקף. כתוב בחז"ל שהקב"ה ראה שהעולם אינו יכול להתקיים במדת הדין, ומשום כך שיתף עמה את מדת הרחמים, ולא עוד אלא שהקדים רחמים לדין. זאת אומרת שהנהגה של רחמים חזקה יותר. כמה דברים אמורים, בכל העבירות. אבל אדם שמציק לעני, או מצער אלמנה ויתומים – לא רק מדת הדין תובעת להעניש אותו, אלא גם מדת הרחמים. היא מרחמת על המסכנים, ובאה לתבוע את עלבונם וצערם. וכאשר גם מדת הרחמים – זו החזקה בהנהגה של הקב"ה בבריאה – תובעת להטיל עליו עונש, אין לו כל סיכוי להנצל.

זה מה שהתורה אומרת: "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". "חנון" היא מדת הרחמים, ואיתה – עם מדת רחמים – אני אשמע את צעקת העני! וכשמדת הרחמים עומדת נגד האדם – בודאי שעונשו יהיה בכל תוקף, ה' ישמרנו. (רבי אליהו דיסקין שליט"א, נאה דורש)

ואנשי קדש תהיון לי (כב, ל) יש להבין, למה כתוב "תהיון" עם אות נ' סופית? לפי כללי הלשון היה מספיק לכתוב "תהיו". שמעתי מרבי צבי ירוב שליט"א באור נחמד: יש פסוק נוסף (שמות כב, כא) "כל אלמנה ויתום לא תענון". גם כאן צריך להבין: למה כתוב "תענון" ולא "תענו"? כתוב בראשונים, שכל מקום שכתוב נ' בסוף זה בא להקטין, משום כך נקרא האישון שבעין בשם זה כי רואים בתוכו איש קטן. מצינו דוגמאות רבות לכך בלשון: שטיחון, ספר – ספרון. יתכן אפוא, שהתורה כתבה "כל אלמנה ויתום לא תענון", להורות שיש להזהר ולהשמר אפילו מהעניי הקטן ביותר של יתום ואלמנה. כל פגיעה בהם,

יש עושר ניטל מהאדם לטובתו...

פי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא ישלח ידו במלאכת רעהו (כ"ב, ו' - ז')

בפסוקים אלו, מוצא האלשיך הקדוש רמז נפלא, אותו יכולים אנו להבין על פי המעשה הבא:

בתקופתו של הגר"ח מוולאז'ין, התגורר בעירו יהודי עשיר מופלג, ר' משה סולובייצ'יק שמו. הלה היה סוחר עצים. בבעלותו היו יערות ענק, ומהם עשה את הונו. מפורסם היה האיש בידו הרחבה והנדיבה לכל דל ונצרך, ובתמיכתו בכל דבר שבקדושה. אולם ביום מן הימים נפל דבר: בעקבות שורה של עסקאות כושלות ירד ר' משה מנכסיו, וכל עושרו ירד לטמיון.

הדבר היה לפלא בעיני הבריות, כיצד יתכן שאסון קשה יפקוד צדיק שכמותו, נדיב ובעל צדקה? ואכן, הגר"ח מוולאז'ין החליט להקים בית דין מיוחד, אשר יחקור ויבדוק את הדברים לעומק, וינסה לברר את פשר הענין ומה הסיבה הרוחנית שהובילה לקריסתו הכלכלית של הנדיב.

ואכן, הדיינים חקרו ודרשו, ביררו היטב, פשפשו בספרי חשבונותיו של ר' משה, ובסופו של דבר הגיעו למסקנה כי ישנו רק 'חטא' אחד בו נכשל: הוא בזבז מממונו לצדקה יותר מחומשו... זה הכל!

את מסקנותיהם הציגו הדיינים בפני הגר"ח, אולם הוא שלל לחלוטין את האפשרות על פיה אותו 'בזבז' הוא שהוביל לירידתו של האיש מנכסיו. "לא יתכן שממעשה הצדקה יגרם נזק, גם אם נהג האדם שלא על פי שורת הדין ובזבז לצדקה יותר מכפי שהיה מותר לו לבזבז!", פסק נחרצות, כך שהסיבה הרוחנית שמאחורי ההתרחשויות נותרה לעת עתה בגדר נעלם.

בינתיים, החליט ר' משה, אשר יצא נקי מנכסיו, להקדיש את כל זמנו ללימוד התורה, בו היה לו יד מאז ומעולם. מאומה לא טרד עוד את מנוחתו, והוא יכול היה להתמסר בכל כוחותיו אך ורק להתמדת התורה ועמלה, עד שבחלוף שנים אחדות כבר יצא שמו לתהילה כפוסק בעל שיעור קומה, והוא אף התמנה לכהן כרבה של העיר קובנה, בה היתה קהילה צעירה באותם הימים, כאשר צאצאיו הינם הגאונים לבית סולובייצ'יק, שושלת בריסק המפורסמת!

לימים, שח הגר"ח מוולאז'ין ואמר למקורביו: "עתה מחזור ונהיר לי מדוע ירד ר' משה מנכסיו... משמים ביקשו לגמול עמו טובה על רוב צדקותיו, ולהעניק לו צאצאים תלמידי חכמים שיעמידו שושלת מפוארת. דא עקא, שמבית עשירים לא ניתן היה להעמיד שושלת שכזו, ועל כן נטלו מר' משה את העשירות, בכדי שיתמסר ללימודו מתוך הדחק, וכך יוכל לזכות בזכות הנפלאה, לגדול בתורה ולהעמיד שושלת מפוארת של תלמידי חכמים!".

הרי לנו, כי לעיתים, הקדוש ברוך הוא נוטל מהאדם את רכושו – בכדי שיתקרב אליו, והרי זו בבחינת טובה לאדם ולא עונש חלילה!

ומכאן, נוכל להבין את הרמז הנפלא שמוצא בעל האלשיך הקדוש בפסוקנו, וכך הוא אומר:

"כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור" – הרי זה רמז לקדוש ברוך הוא, אשר נותן לאדם עשירות למשמרת, "וגנב מבית האיש" – לפתע פתאום נלקח ממנו העושר, מבלי שאיש מבין איך ומדוע, "אם ימצא הגנב" – כלומר, אם יפשפש במעשיו ויגלה דבר הדרוש תיקון, אזי אם יתקן זאת – "ישלם שנים", הוא עתיד לקבל את עושרו בחזרה בכפליים... אולם "אם לא ימצא הגנב" – אם לא תמצא כל סיבה שיהא בה כדי להסביר את המאורע שאירע, הרי זה אות לכך ש"ונקרב בעל הבית אל האלקים", כלומר, שירידתו של אותו אדם מנכסיו לא נועדה אלא בכדי לקרב אותו אל בוראו ולזכותו בחיי עולם בזה ובבא...

(מתוך "ללמדך - שמות" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

ריח מי רגלים בשעת קידוש

שאלה: נוסע לשבת לסבא שנוסף ממנו ריח של מי רגלים, והסבא מוציא קידוש, אם יעשה קידוש בעצמו הסבא מאוד ייפגע, האם יכול לצאת בקידוש של הסבא? **תשובה:** אסור לומר דברי קדושה כנגד מי רגלים וצריך להתרחק ממנו ד' אמות (שו"ע ס' ע"ז סעיף א', וס' ע"ח סעיף א'), וגם בזה שיוצא מדין שומע כעונה, הוי כמו אמירה שאסור לומר בפניו (רמ"א ס' ע"ט סעיף א' ומשנ"ב ס' ט' וכן משנ"ב ס' ע"ה ס' כ"ט), ובה שהיא ספוג בתוך בגד בשעת הדחק יש להקל שנחשב כריח שאין בו עיקר, ואין צריך להתרחק ד' אמות (שו"ע ס' ע"ח סעיף ב', ובהקדמה במשנה ס' ע"ט סק"ז), ולכן בנד"ד אם הוא יכול יביא לשם איזה ריח חזק כדי שיבטל את הריח של מי רגלים, ואז אפשר לומר שם דברי קדושה, ושמעתי עוד עצה, שהוא יאמר לבד קידוש במרחק ד' אמות, ויכוון על בקבוק היין שעומד על השולחן, ובשעה שהסבא שותה מהכוס שלו יקח רוב רביעית מהבקבוק וישתה. ואם אינו יכול בדיעבד יכול לשמוע ממנו. (הרה"ג יהודה אריה דינר שליט"א, מים חיים)

ניעור לבן בשבת

שאלה: האם מותר לנער כוס לבן בשבת לעשותו נוזלי שיהא ראוי לשתייה?

תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ש"כ ט') השלג והברד אין מרסקין אותם דהיינו לשברם לחתיכות דקות כדי שיזובו מימיו, אבל נותן הוא לתוך כוס של יין או של מים והוא נימוח מאיליו ואינו חושש. ומפ' המשנ"ב (שם ס"ק ל"ג) שאסור לשברו בידים משום דמי למלאכה ואסור מדרבנן, א"נ גזירה שמא יסחוט הפירות העומדים למשקין, ע"י שם, והיינו שאסור בידים להפוך דבר גוש לדבר נוזלי. ולפי"ז לבן כיון שלפני שמנערים אותו הוא בצורת דבר גוש (שהרי הוא נופל מתוך הכוס ולא נשפך) (וכן לפני שמנערים אותו יש לו דין של דבר גוש לענין ברכה אחרונה שיעורו כזית (ולא ברביעית), ואחר הניעור שיעורו ברביעית (חוט שני)) וע"י הניעור משנהו לנוזל לכתחילה אין לנערו בשבת. (הגר"ג קרליץ זצ"ל, לקט שאלות המצויות) אמנם הגאון רבי אביגדר הלוי נבנצל שליט"א כתב דכיון דגם כעת ראוי לשתייה לכן לכאור' אין איסור בניעור.

חידה שבועית

ככל שהוא מתפלל, הוא נהיה למן יותר מהו?

תשובה על חידה פר"ש: נבל תבל גם אתה (יה, יח) וברש"י מפרש "לרבות אהרן וחור ושבעים וקנים. תשובה לחידה: מכתב.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת הירשבוין להולדת הבת משפחות רוטנר-בנעט להכנס הבן-הנכד-הנין לעול תורה ומצוות משפחת ברגיש לאירוסיה הבן משפחת אליאב לנשואי הבת משפחות יעקב לינצר להולדת הבת הנכדה משפחת פרוינדליך לנשואי הנכד **גני הדר-עמישב** משפחות חלה – חג"בי להולדת הבת הנכדה משפחות גודלי להולדת הבת משפחת ד'זלובסקי לאירוסיה הבן משפחת לביא לאירוסיה הבת משפחת פריד לאירוסיה הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

